

JÄRVAMAA ARENGUSTRATEEGIA 2019–2035+

Sisukord

Arengustrateegia koostamisest	3
Arengustrateegia ülesanne.....	3
Arengustrateegia koostamise protsess.....	4
Järvamaa väärtused.....	6
Järvamaa visioon	7
Strateegilised väljakutsed ja rõhuasetused	7
Järvamaa koostöövõrgustik ja selle juhtimine.....	8
Maakonna koostöövõrgustiku arengumudel	11
Nõukodade koostöö mudelid.....	13
Kultuur.....	14
Elukestev õpe	15
Nüüdisaegse õpikäsituse põhimudel	16
Sotsiaalvaldkond	17
Noorsootöö	18
Noorsootöö tegevusmudel.....	19
Turvalisus	20
Keskkond.....	21
Turism	22
Ruum ja elamumajandus	23
Sport	24
Kodanikuühiskond.....	25
Ettevõtlus.....	26
Tervisedendus.....	27
Ühendused	28
Tervishoid.....	28
Ettepanekud riigivalitsemisele	30
Arengustrateegia uuendamine	31
Lisa 1. Hetkeolukorra kirjeldus	31

Arengustrateegia koostamisest

Järvamaa arengustrateegia koostas Järvamaa Omavalitsuste Liidu tellimusel Järvamaa Arenduskeskus, kes on osalenud peaaegu kõigi maakonna arengukavade, strateegiate ja planeeringute koostamisel, mitmeid neist ise juhtinud. Järvamaa Arenduskeskuse eestvedamisel valmis ka 2006. aastal Eestis unikaalne arengulepe.

Arvestades eelnevaid kogemusi ja tugevat kontaktvõrgustikku, otsustas arenduskeskus maakonna arengukava koostamist eest vedada põhimõttel, et protsessi eestvedajad oleksid hiljem ka strateegia elluviijad ja rakendajad. See tagab protsessi järjepidevuse. Kui strateegiliste dokumentide koostamine ostetakse n-ö lihtsalt sisse, justkui oleks strateegiline planeerimine meie igapäevaelust midagi eraldiseisvat, kipub järjepidevus katkema.

Järvamaa arengustrateegia disainerid ja eestvedajad on SA Järvamaa Arenduskeskuse juhatuse liige Katrin Puusepp ja konsultant Maiko Kesküla.

Kokku toimus neli suuremat juhtgrupi kogunemist ja üle 30 nõukojakoosoleku, milles osales üle saja inimese. Eri valdkondade nõukodadesse kutsuti valdkonna aktiivsemaid tegijaid põhimõttel, et kaasatud inimesed suudaksid ka strateegia ellu viia.

Arengustrateegia ülesanne

Maakonna arengustrateegia koostamise sõlmküsimuseks kujunes strateegia elluviimine ja rakendatavus. Kes peaks vastutama strateegias sisalduvate muutuste elluviimise eest? Kas vastutajaks on üksnes Järvamaa Omavalitsuste Liit või ka teised partnerid ja osapooled? Kuidas peaks toimuma tegevuste ja muutuste koordineerimine ja elluviimine maakonna tasandil? Kes ja kuidas loob strateegilist ideed, teadmispõhisust, hindamist ja tagasisidet arengustrateegilistele eesmärkidele ja tegevustele?

Neile küsimustele tuli vastata juba enne strateegia koostamise alustamist, sest sellest sõltus suuresti kogu strateegia raamistik ja mahukus. Pole mõtet kulutada aega, energiat ja raha dokumendile, mida keegi omaks ei pea või mille elluviimise eest keegi ei vastuta.

Ühtlasi leidsime, et pole mõtet luua ka deklaratiivseid arengu juhtpõhimõtteid, visioone ja missioone, kui nende järgimine ja rakendatavus on jäetud saatuse hooleks. Arvesse tuleb võtta ka asjaolu, et maakondlik arengustrateegia pole maakonna ainus strateegiline juhtdokument. Igal omavalitsusel on oma arengukava, lisaks on koostatud maakonna tasandil ka mõned valdkondlikud arengukavad (sport, turvalisus, noorsootöö) ja lõpuks juhindume oma arengutes ka suurest hulgast riiklikest arengudokumentidest, mis on valdkondlikult üpris spetsiifilised ja annavad põhisuunised kenasti kätte.

Milline on siis maakondliku arengustrateegia ülesanne?

Leidsime, et sisuliselt vajame maakonna strateegiat järgmistel põhjustel:

- Strateegilise idee (mõtestatud arengu) ehk regionaalse innovatsiooni ja muutuste esilekutsumiseks, sealhulgas maakonna väärtuste ja identiteedi määratlemiseks ja levitamiseks – intellektuaalne ja mõtestatuse tasand.
 - Kuna omavalitsuste ees seisvate probleemide koos lahendamine on tõhusam ja efektiivsem, siis kvaliteetsema ja kättesaadavama avaliku teenuse pakkumiseks – omavalitsuste teenuste tasand.
 - Ühistegevuste ja maakonnaülest projektide ning investeeringute planeerimiseks ja elluviimiseks – maakonna ühisprojektide tasand.
 - Eeskosteks ehk ühiste huvide kaitsmiseks ja esindamiseks – maakonnavälise koostöö tasand.
- Vt joonis 1.

Nende ülesannete täitmiseks tuleb teha järgmist:

- Kõige olulisem on kirjeldada ja kokku leppida, kes ja kuidas maakondlikul tasandil arenguplaane seab ehk kust tulevad arenguideed, teadmispõhisus, andmekogumine ja analüüs ning kuidas arenguprioriteetides kokku lepitakse. Maakondliku arengustrateegia koostamine peab olema pidev protsess.
- Tuleb luua arengustrateegia koostamise ja elluviimise struktuur, mis põhineks maksimaalselt olemasolevatel koostöövormidel.
- Tuleb luua ühine foruum ja sõnastada selleks vajalikud formaadid, infokanalid ja meetodid.

Arengustrateegia koostamise protsess

Seadsime eelneva saavutamiseks arengustrateegia koostamisele tingimused:

- Strateegia peavad koostama selle elluvijad.
- Strateegia koostamine ja selle juhtimisstruktuur peavad ühtima elluviimise ja selle juhtimisstruktuuriga.
- Strateegia tuleb koostada võimalikult palju oluliste osapoolte ja isikute vahelises koostöös, et tekiks motivatsioon tegevustesse panustada.
- Kuna maakonna tasand kipub olema kaugem ja abstraktsem, on vaja hoida strateegia sisu lihtne, konkreetne ja hästi praktiline, et võita inimeste tähelepanu ja haakumist.
- Esialgu peab tegelema praktiliste ja käegakatsutavate eesmärkidega. Kui koostöö ja arengustrateegia organisatsioon on käivitunud, siis on võimalik ka keerukamaid ja mitmetahulisi probleeme lahendada.
- Organisatsiooni all mõtleme mitteformaalset organisatsiooni, milles kohalikud omavalitsused, omavalitsuste liit, arenduskeskus ja mitmed partnerid moodustavad kokku strateegiat loova ja ellu viiva võrgustiku. Täpsem kirjeldus allpool.

Joonis 1

Eelnevale toetudes pidasime kõige otstarbekamaks luua nõukodadest ümbritsetud juhtgrupp, kes tegeleks nii strateegia koostamise kui ka elluviimisega. Juhtgruppi kuuluvad omavalitsuste juhid, volikogude esimehed, nõukodade eestvedajad ja Järvamaa Arenduskeskuse esindajad. Nõukojad on moodustatud 14 eluvaldkonna põhjal, tegelemaks igas valdkonnas oma arengueesmärkide ja probleemide lahendamisega. Juhtgrupp tegeleb valdkonnaüleste küsimuste ning strateegia loomise ja eestvedamisega. Nõukodade arv ega valdkonnad pole lõplikud. Neid võib kujundada vastavalt vajadusele ja võimekusele.

Strateegia koostamise ja elluviimise seisukohalt seadsime nõukodadele keskse rolli. Nõukoja ülesandeks on olla nii oma valdkonna strateegia loomise platvorm (sh teiste osapoolte kaasamiseks) kui ka strateegiat ellu viiv juhtgrupp, kes vajadusel teeb ise või heas mõttes „nügib“ muudatusi, mis on valdkonna arenguks vajalikud.

Seadsime igale nõukojale arengustrateegia koostamiseks täpsema lähteülesande ja koostasime juhendmaterjali. Väga oluline on märkida, et nõukodade lähteülesandesse oli strateegia ellu viimise

ülesanne kohe sisse kirjutatud. Inimesed tulid teadmisega, et see, mida nad strateegiat koostades kirja panevad, tuleb neil endil ka ellu viia.

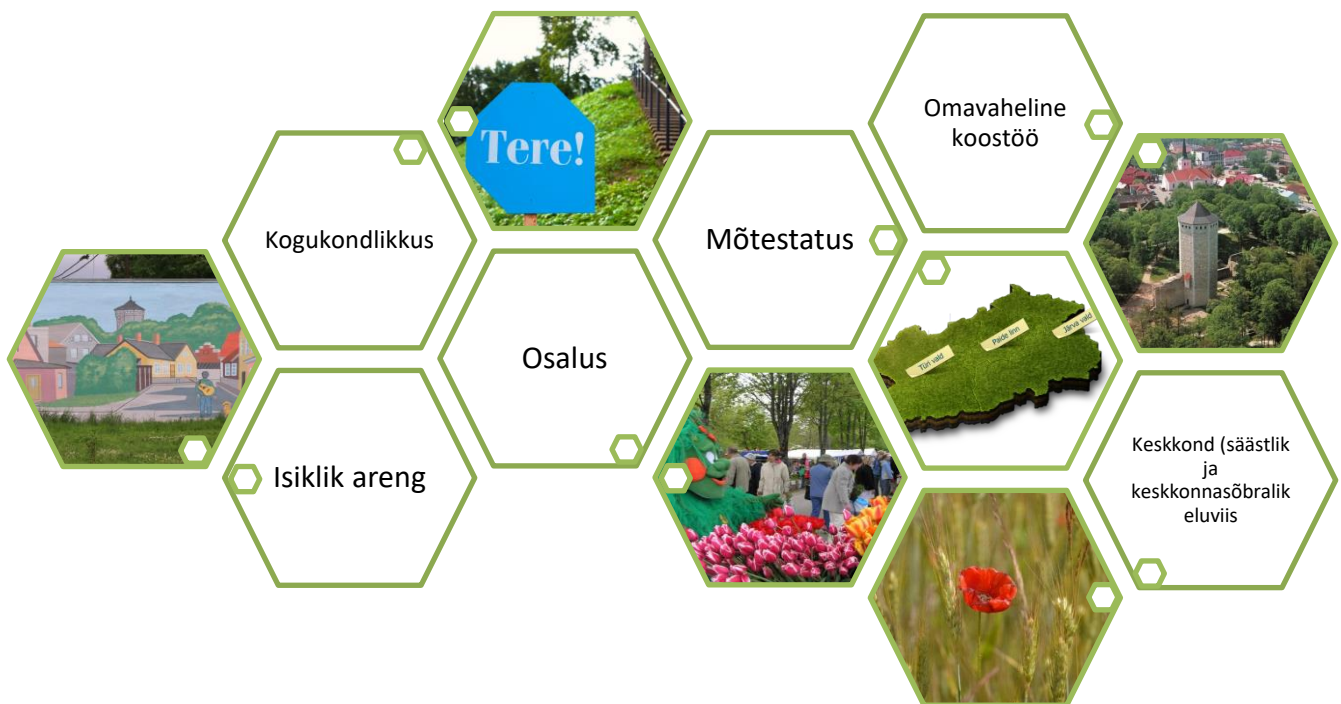
Seejärel saatsime iga valdkonna aktiivsematele eestvedajatele üleskutse osaleda nõukodades. Moodustasime aktiivsematest inimestest väiksemad tuumikud, keda juhendasime ja nõustasime, kuidas nõukodade koosolekutel strateegiat koostada. Viibisime ka ise koosolekutel, vajadusel viisime neid ise läbi.

Toimima hakkas kümme nõukoda, kokku oli 30 kohtumist ning nõukodade töös osales sadakond inimest.

Pelgasime, et maakonna tasand võib jääda abstraktseks ja kaugeks, aga inimeste osalemise aktiivsus näitas midagi muud. Valdikkonnaga seotud inimesed tulid hea meelega kohtumistele, tekkisid elavad ja sisukad arutelud, infovahetus ja inspireeriv õhkkond.

Järvamaa väärtused

Järvamaa arengut edasi viivateks väärtusteks on:

Joonis 2. Väljendab peamisi strateegia aruteludes väljatulnud ühiseid väärtusi. Need on aluseks maakonna identiteedi, visiooni ja strateegiliste valikute tegemisel.

Järvamaa visioon

Järvamaa on ärksate Eestimaalaste elu – ja kohtumispaik, kus katsetatakse ja luuakse uusi koostööformaate ja näidatakse selles osas teed tervele Eestile.

Strateegilised väljakutsed ja rõhuasetused

Järgmise viieteistkümne aasta jooksul seisab Järvamaa silmitsi järgmiste keerukamate väljakutsetega:

- **Rahvastiku vähenemine ja vananemine** – probleemiks on eelkõige tööealise elanikkonna oluline vähenemine, mis mõjutab omakorda ettevõtlust ja investeringukeskkonda. Juba nüüd on Järvamaal suur puudus nii spetsialistidest kui ka lihtsamate tööde tegijatest. Inimeste nappus kimbutab ka koole ja riigiasutusi. Sellest tulenevalt peab üha enam mõtlema, mida saame siia elama asunutele pakkuda ja kuidas selle väärtuspakkumisega sihtgruppideni jõuda, olgu siin-või sealpool riigipiiri. See tähendab, et vajame ka läbimõeldud plaani, kuidas võõrkeelsele tööjõule paremaid elamis- ja töötingimusi luua ning kuidas soodustada nende Järvamaale elama asumist. Et maakonda asuks elama uusi inimesi, muutub üha olulisemaks:
 - inimeste väärtustamine ning arengu- ja õppimisvõimaluste loomine;
 - kogukondlikud sidemed ja suhted, sh kogukonnakeskused, mis aitaksid uutel inimestel kiiremini kohaneda;
 - elamistingimused ja võimalus oma kodu luua. Seoses Järvamaa elamufondi vananemise ja kinnisvara arenduse puudumisega on noortel paiguti üüripindade leidmisel või kodu rajamisel probleeme. Kuidas seda olukorda muuta, on oluline strateegiline küsimus.
 - noorte sidumine kogukondlike tegevustega, enne kui nad kõrgkooli lähevad. Juured tähendavad suhteid. Kui noortel puuduvad väljaspool kooli ja kodu täiskasvanutega suhted, siis ei soovi nad siia ka tagasi elama tulla.
- **Haridusuuenduste rakendamine** – sellest sõltub, kui hästi läheb lastel hilisemas elus ja kui palju ettevõtlikke noori pöördub tagasi kodukohta väärtust looma. Järvamaa võiks välja paista eduka haridusuuenduste katsetajana, see toetaks ja tugevdaks maakonna kuvandit lastega perede hulgas ja näitaks meid haridusest ja õppimisest lugu pidava maakonnana.
- **Tehnoloogia areng** – tehnoloogia on muutnud ja muudab ühiskondlikku korraldust. Kuidas tehnoloogia positiivseid muutusi ühiskonnas paremini ära kasutada? Kaugtöökohtadest üksi on vähe. Tehnoloogia kasutamine ja rakendamine peaks looma meie ettevõtetele ja asutustele suuremat lisandväärtust, peaksime olemasolevat tehnoloogiat ja digitarkust töökohtadel rohkem rakendama.
- **Uus majandus ja targad töökohad** – oleme traditsioonilise ettevõtluse maa. Samas teame, et noori paeluvad targad töökohad, *start-up*'id, infotehnoloogia ning uus lähenemine nii töö sisule kui ka korraldusele ehk juhtimisele. Kuidas töö paindlikkust ja inimesekesksust arendada ja

traditsioonilise lähenemisega tasakaalustada, on Järvamaa ettevõtluskeskkonna peamine arenguküsimus.

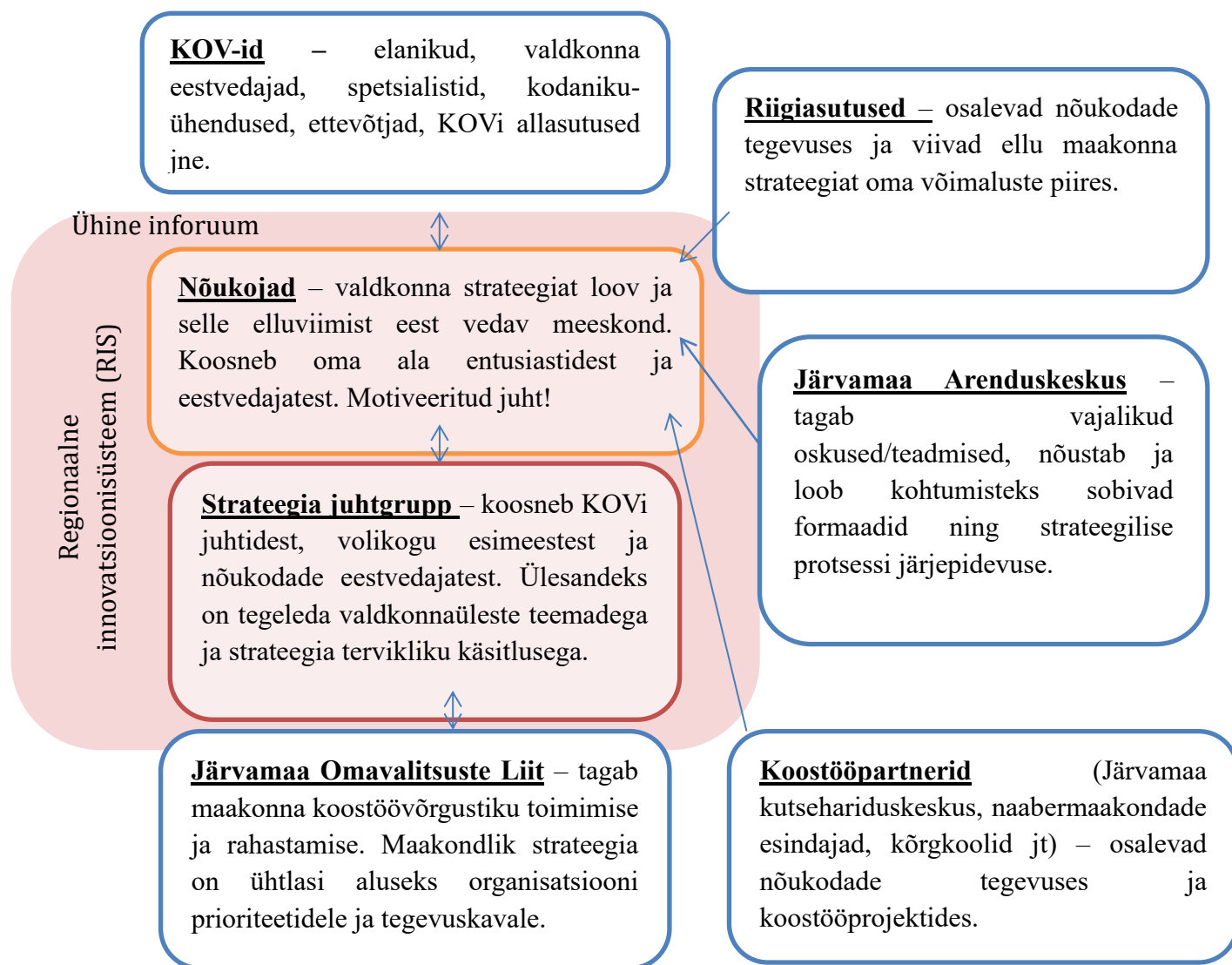
- **Asukoht** – mõni märgitud tugevus võib osutuda siinse ettevõtluskeskkonna nõrkuseks, näiteks käiakse Järvamaalt suuremaid sisseoste tegemas ja paremaid teenuseid tarbimas Tallinnas, Tartus, Rakveres või Viljandis (sõltuvalt sellest, millises maakonna otsas elatakse). Meie asukoht Eesti keskel saab tugevuseks siis, kui siin korraldatakse üle- Eestilisele kliendile loodud sündmusi ja külastusobjekte. Tuleb arvestada, et asukoht mõjutab ka kohalikku turgu kui väga sageli konkureeritakse siinsete teenuste ja toodete pakkumisel ka suuremate keskustega.
- **Maakonna identiteet ja lugu** – Järvamaal on väga rikkalik ajalugu ja kultuuripärand. Ühtlasi leidub siin piisavalt palju heas mõttes hulle aktiviste, kes on korda saatnud terve Eesti jaoks märgilise tähtsusega ettevõtmisi (Valgehobusemäe suusa- ja puhkekeskus, A. H. Tammsaare muuseum Vargamäel, Järva-Jaani vanatehnika varjupaik, Põhjaka mõis, Türi lillelaad, Paide teater, Wabalinna maja ja arvamusfestival on vaid mõned neist). Maakonna strateegia vaatenurgast on oluline küsimus, kuidas see pilt siduda üheks terviklikuks maakonna identiteediks – looks ja väärtusteks? Kuidas rakendada tugevad ettevõtmised paremini kogu maakonna hüvanguks?

Järvamaa koostöövõrgustik ja selle juhtimine

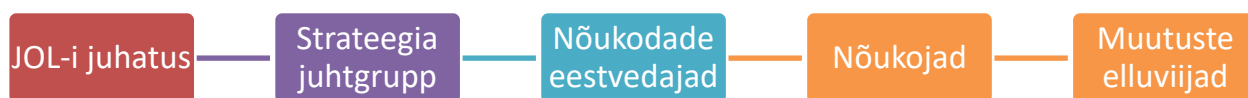
Järgnevalt väljapakutud koostöömodeli tuumaks on regionaalne innovatsioonisüsteem. See tähendab keskkonda, kus toimub tegevuse mõtestamine sh nii olukorra hindamine, lahenduste leidmine kui ka muutuste elluviimine. Muutuste elluviimine eeldab nendes kokkuleppimist ja see omakorda lahenduskäikude loomisel kaasa rääkimist. Näiteks kui soovime, et kümne aasta pärast oleks Järvamaa elanike keskmine haridustase kõrgem kui täna, vajame me selleks laiapõhjalist kokkulepet, millesse panustaksid nii kohalikud omavalitsused, Töötukassa, haridusasutused, arenduskeskus, täiskasvanute koolitajad jpt.

Järvamaa koostöömodeli ülesandeks on luua sellised eeldused, et erinevad osapooled leiaksid ühiseid lahendusi, mõtestaksid oma tegevust sellest lähtuvalt ja motiveeriks üksteist muutusi ellu viima. Kokkuvõttes tekiks ühine informatsioon, arenguformaadid, jagatud „tööriistakastid“ ja motivatsioon rasketes olukordades hakkama saada.

Koostöövõrgustiku keskmeks on valdkondlikud nõukojad ja strateegiline juhtgrupp. Nõukojad ongi maakondliku strateegia loomise keskpunktiks. Nõukoja liikmeteks on nõukoja valdkonna suuremad eestvedajad ja valdkonna huvilised. Oodatud on kõik, kes soovivad kaasa mõelda ja panustada. Nõukoja ülesandeks on luua osalejatele inspireeriv keskkond lahenduste loomiseks ja nende elluviimiseks. See vajab hästi läbimõeldud ja sisukat nõukoja töökorraldust. Selle sisukuse ja nõukoja eestvedajate motiveerimise eest vastutavad arengumudeli järgi Järvamaa Arenduskeskus ja Järvamaa Omavalitsuste liit.

Joonis 3. Sellel joonisel on lühidalt kirjeldatud kõikide olulisemate osapoolte rollijaotus

Joonis 4. Järvamaa koostöövõrgustiku vastutusahel

Nõukoja peamised ülesanded (ideaalis):

1. Ühise inforuumi loomine valdkonnas tegutsevatele ja valdkonnaga seotud inimestele. Selleks korraldab nõukoda:
 - a. valdkonnas tegutsevate inimeste regulaarseid kokkusaamisi
 - b. valdkonnaga seotud osapoolte kaasamist neid puudutavates küsimustes
 - c. kohtumisi partneritega ja eestkostet
 - d. võimalusel valdkonna arengupäevi – seminare, konverentse, koostööfoorumeid
 - e. ühiste infokanalite ja digitaalsete töökeskkondade sisseseadmist.
2. Valdonna strateegiline planeerimine, ühisosa leidmine ja selle sõnastamine.
3. Tegevuskava koostamine ja tulemuste hindamine.
4. Oma valdkonna kohta andmete kogumine ja nende analüüsimine.
5. Valdonnas pakutavate teenuste ja tegevuste hindamine, hindamissüsteemi puudumisel selle loomine.

Nõukoja tuumiku ülesandeks on korraldada nõukoja tööd, planeerida tegevusi ja ülesandeid. Tuumiku vahel on jagatud vastutus nõukoja toimimise eest.

Nõukoja eestvedaja ülesandeks on korralda nõukoja omavahelist infovahetust, kokkusaamisi ja ühisüritusi; osaleda juhtgrupi töös, tagada valdkonna seotus ülejäänud strateegia tegevuste ja eesmärkidega. Ideaalis on eestvedaja osa- või täiskoormusega palgaline töötaja, kes võtab vastavalt koormusele enda kanda valdkonna arendustegevuste elluviimise.

Strateegia juhtgrupi ülesandeks on tegeleda strateegiaga tervikuna, sh valdkondadeüleste teemadega; näha valdkondade vahelisi seoseid ja aidata luua eri valdkondade inimesi ja töötajaid hõlmavaid tegevusi. Juhtgrupi ülesanded:

1. Strateegia uuendamine ja kaasamise korraldamine kord aastas
2. Strateegilise koostöövõrgustiku kontseptsiooni ja sisulise korralduse kujundamine: kõik see, kuidas maakonda strateegiliselt juhitakse, mõtestatakse, muutusi juhitakse ja ellu viiakse.
3. Strateegiliste põhiprobleemide sõnastamine ja fookuse seadmine.
4. Valdonnaüleste tegevuste algatamine.
5. Strateegia kommunikatsioon ja infovahetus.

Järvamaa Omavalitsuste Liit – vastutab maakonna arengustrateegia ja koostöövõrgustiku toimimise eest. Tagab, et nõukodadel oleksid motiveeritud eestvedajad ja tegevuseks vajalikud ressursid. Järvamaa Omavalitsuste Liidu ülesanded:

1. Strateegias kajastuvate otsuste ja valikute kokkuleppimine liidu ja KOV tasandil.
2. Strateegia tegevustes osalemine ja vastutuse võtmine vastavalt võimalustele.
3. Juhtgrupi töö korraldamine.
4. Nõukodade eestvedajate leidmine ja motiveeriva keskkonna loomine.
5. Nõukodade töö ja tegevuse toetamine vajalike ressurssidega (inimesed, raha, vahendid).
6. Nõukodade eestvedajate ja tuumikliikmete koolitamine ja arendamine.

SA Järvamaa Arenduskeskus – on arengustrateegia „sideaineks“, kes varustab kogu strateegilist protsessi vajalike teadmiste, oskuste ja nõustamisega. Järvamaa Arenduskeskuse ülesandeks on:

1. Nõustada nõukodade juhte nõukodade töö korraldamises, sh kokkusaamiste formaatide osas ja strateegilise protsessi läbiviimisel.
2. Nõustada juhtgruppi ja Järvamaa Omavalitsuste Liitu strateegia juhtimisel.
3. Varustada protsessi vajalike koolituste, infomaterjalide, uuringute ja muude teadmiste/oskustega.
4. Osaleda strateegia kujundamisel ja elluviimisel oma spetsialistide ja kontaktvõrgustike kaasabil (ettevõtlus, kodanikuühendused, ettevõtlik kool jne).
5. Nõustada strateegia osapooli strateegiadokumendi koostamisel

Maakonna koostöövõrgustiku arengumudel

Koostöövõrgustiku arengumudeli all peame silmas iga valdkondliku nõukoja sisulist arenguloogikat. Selle järgi toimub planeerimisprotsess ja iga valdkonna üldine tegevusstrateegia.

Maakonna koostöövõrgustiku arengumudel lihtsustab ja jagab koostööprotsessi kõige olulisemateks osadeks, mille keskmes on **sisend**. Ehk kui osapooled maakonna tasandi koostöösse reaalset ressursi ei panusta, jäävad ära ka soovitud tulemused ja lahendused. Mudeli aluseks on **visioon** ja **valdkonna väljakutsed/vajadused**. Tulemused on jagatud kolme tasandisse:

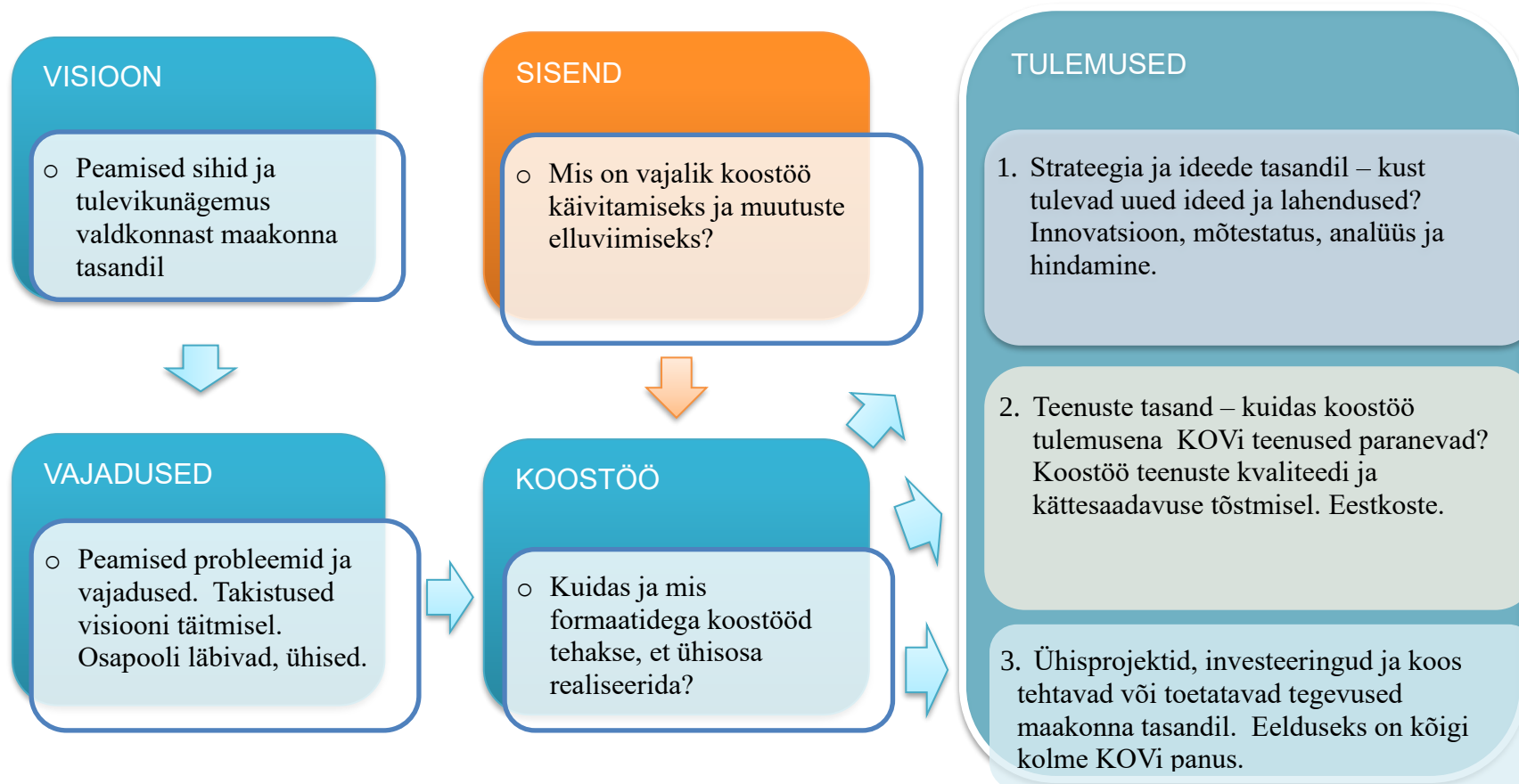
Strateegiline tasand – koostöö peaks andma meile kõikide muutuste ja arengute lähtealuse – mõtestatuse, sihipärasuse ja järjepidevuse. Strateegiline planeerimine võtab palju energiat, see nõuab andmete kogumist, analüüsi, lahenduste leidmist, kokkuleppimist, metoodika valimist, tegevuskava

koostamist jne. Selle töö intellektuaalset ja vaimset pingutust kiputakse alahindama. Vaimse mõtestamise ja planeerimise tulemused pole ka kohe nähtavad ja ilmnevad võibolla alles pikema aja vältel.

Teenuste tasand – eeskätt on tegu avalike teenuste ühisosa realiseerimisega. Ehk kui teenust läbiv probleem või vajadus on maakondliku ulatusega ja läbiv kõigis kolmes omavalitsuses, tasub sellega ka maakonna tasandil koos tegeleda ja lahendusi leida. Eesmärk on avalike teenuste parem kättesaadavus ja kvaliteet.

Ühistegevused – need tegevused või ühised ettevõtmised, mida otsustatakse maakonna tasandil koos teha. Need on ühisinvesteeringud, omavalitsustele või omavalitsuste liidule kuuluvad ühisasutused ja maakonna tähtsusega ettevõtmised, mida kõik toetavad.

Koostöövõrgustiku arengumudeli loogika joonis

Joonis 5. Selle mudeli järgi on iga valdkond läbimõeldud ja kirjeldatud

Nõukodade koostöö mudelid

Nõukodade arengu mudeldamisel lähtusime maakonna koostöövõrgustiku arengumudelist ja panime kogu arenguidee samasse mudelisse. Kuigi arengumudel on omamoodi lihtsustus, annab see kiiresti ja visuaalselt edasi selle, mida igas valdkonnas maakonna tasandil teha soovitakse. Millised on koostööformaadid, sisend, vajadused ja visioon. Mudel on juhiseks igale nõukojale, et koostada täpsem tegevuskava ja ajaplaan.

VISION

Järvamaal on head võimalused loominguliseks eneseväljenduseks ning kultuuris osalemiseks erinevate sündmuste ja tegevuste kaudu, hoides ja arendades kohalikku kultuuripärandit.

VAJADUSED

- Maakonna identiteet
- Tulemuslikum kultuuritöötajate koolitus- ja arengukeskkond
- Eestvedajate vaimne värskus ja väsimatu jätkamine
- Spetsialistide olemasolu
- KOV kultuuritöötaja tasu on ühtlustatud keskvalitsuse kultuuritöötaja töötasuga
- Laulu- ja tantsupeo jätkusuutlik protsess
- Kultuuri mitmekesisuse sidustamine
- Muuta kultuurisündmused koostöös era ja kolmanda sektoriga maakonnale

SISEND

- Tegutsemise tahe, aeg ja energia
- Rahalised vahendid
- Info ja teadmised
- Poliitiline tahe ja soov koostöös
- Tegevuskeskkond
- Digitaalsed tööriistad
-

KOOSTÖÖ

- Maakondlik kultuuri nõukoda ja palgaline eestvedaja
- Kohtumised ja arengupäevad
- Tegutsetakse ühisel informatsioonis
- Digitaalne tööriistakast
- Maakondlike ühisürituste korraldamisel ülesannete ja vastutuse jagamine
- Toimivad mitmekesised koostööformaadid kõikides valdkondades: etenduskunstid, rahvakultuur, filmikunst, helikunst, kirjandus, kirjastamine ja raamatukogud, kujutav kunst, kultuurikirjandus ja meedia, kultuuriline mitmekesisus, muuseumid, hea avalik ruum, muinsuskaitse ja jms

TULEMUSED

- Maakonna kultuurivaldkond on strateegiliselt planeeritud ja toimib strateegiatsükkel hinda-eesmärgista-tegutse
- Tekivad uued ideed, nende katsetamine (Kesk-Eesti kultuuriprogramm)
- Toimib kultuurivaldkondade ülene koostöö
- Paranenud on kultuuritöötajate tegutsemise tahe
- Tõusnud on kultuurisündmuste kvaliteet ja kõlapind
- Kultuuritöötajatele on tagatud arengukeskkond, sh koolitused, supervisioon, mentorlus jms isiklikuks arenguks vajalik
- Keskkonnasõbralikud avalikud üritused
- Arendus ja ühine kommunikatsiooniplatvorm
- Maakonna laulu- ja tantsupidu
- Osalemine vabariiklikus laulu- ja tantsupeo protsessis
- Žanripäevad
- Maakonna traditsiooniliste ürituste jätkamine, üleriigilisteks kultuurisündmusteks arendamine ja uute ürituste ellukutsumine
- Laste ja noorte kultuuriprojektide väärtustamine
- Professionaalse kultuuri vahendamine
- Rahva- ja pärandkultuuri hoidmine ja oluliste kultuurirajatiste kaitsmine

Valdkonna seos riikliku arengukavaga: Kultuuripoliitika põhialused 2020

VISIOON

- Muutunud (nüüdisaegne) õpikäsitus ja ettevõtliku elu hoiakud
- Pädevad ja motiveeritud õpetajad ja koolijuhid
- Elukestva õppe võimaluste ja töömaailma vajaduste vastavus
- Digioskuste arendamine elukestvas õppes
- Võrdsed võimalused elukestvaks õppeks ja õppes

VAJADUSED

- Rohkem õpetajaid
- Digioskuste arendamise süsteemsus ja lõimimine teiste valdkondadega (sh küberohud ja -kaitse)
- Õppeasutuste suurem strateegilise juhtimise võimekus
- Suurem teadlikkus haridusuuenduste vajadustest
- Haridusuuenduste elluviimise mõõtmine ja hindamine (teadmine, kuidas meil läheb)
- Õppimis/õpilasekesksem õpetamisprotsess ei
- Õppeasutuste suurem avatus ja koostöövalmidus, tugevam side kogukonna ja ümbritsevaga (kogukonna kaasamine ja kogukonda panustamine)

SISEND

- Haridustöötajate (eelkõige koolijuhtide ja KOV haridusspetsialistide) tööaja ja energia panustamine
- Rahalised vahendid
- Töökeskond ja vahendid

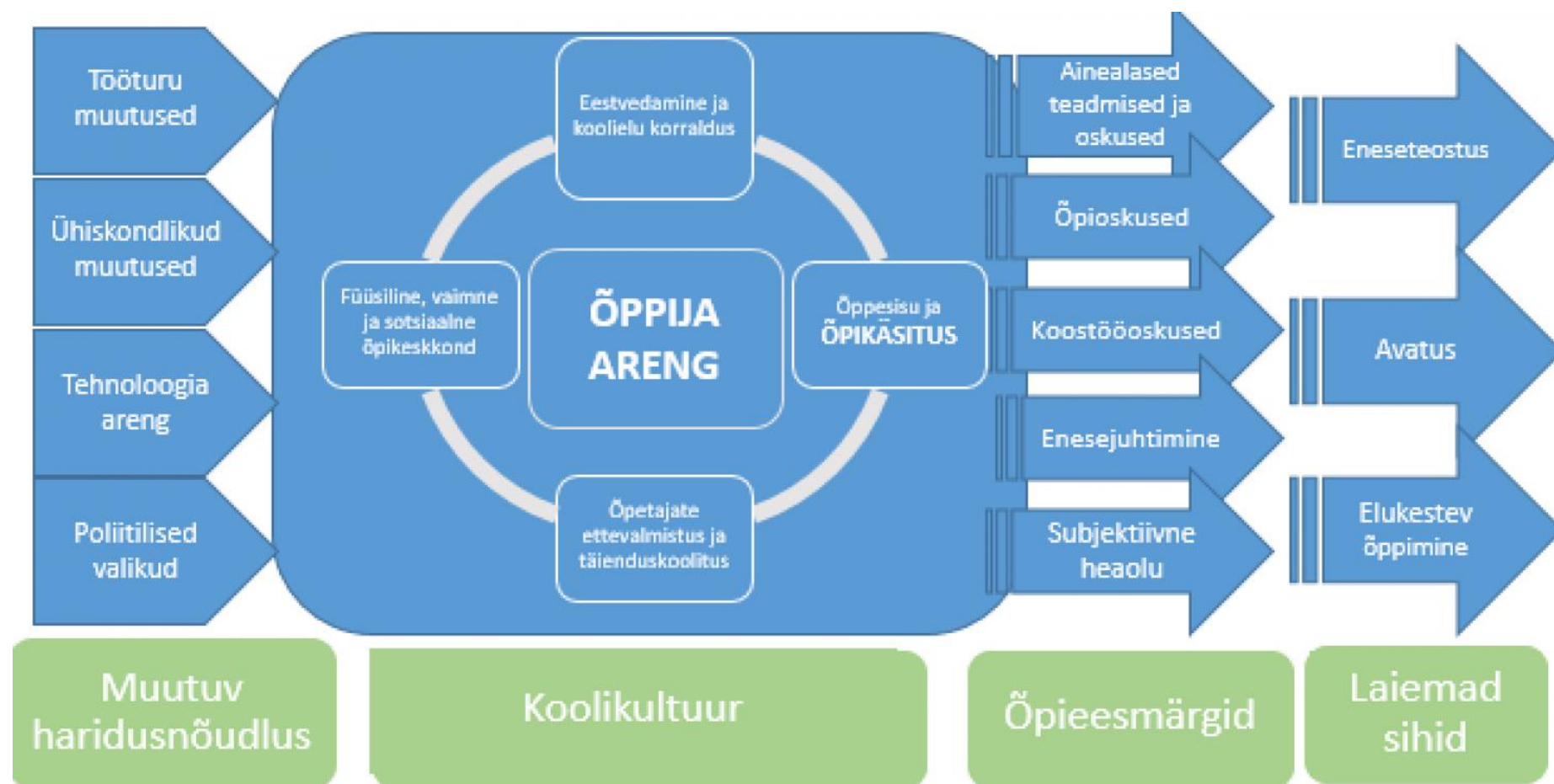
KOOSTÖÖ

- Maakondlik elukestva õppe nõukoda
- Kohtumised ja arengupäevad
- Ühise informi loomine, puuduvate pädevuste kaardistamine ja võimalusel üksteise abistamine
- Digitaalne tööriistakast, haridusuuenduste rakendamisega seotud kogemuste vahetamine
- Vastutuse ja ülesannete jagamine
- Palgaline eestvedaja ja kootsid kolmele hariduse astmele (osakoormusega)
- Eri osapoolte kaasamine ja partnerlussuhted parimate praktikate toomiseks maakonda
- Haridusvaldkonna juhtimises struktuuri korrastamine – vastutusosalad, rollikirjeldus
- Haridusasutusi ümbritseva koostöövõrgustiku kaasamise hea praktika ja tava kujundamine

TULEMUSED

- Järvamaa haridustöötajatel ja haridusasutusi ümbritseval koostöövõrgustikul on strateegiline plaan ja metoodika nüüdisaegse õpikäsituse rakendamiseks
- Haridusvaldkonna muutused on mõtestatud, teadmiste põhised ja omavad järjepidevust – hindamine, eesmärgistamine ja arenemine
- Loodud on haridustöötajatele motiveeriv arengukeskkond: organisatsioonikultuur, õppimisvõimalused, tööaja paindlikkus, füüsiline keskkond, töö tegemise viisid
- Nüüdisaegse õpikäsituse hindamismudeli ja tunnustamisviiside väljatöötamine ja rakendamine
- Õppiva organisatsiooni mudeli rakendamine kõikides haridusasutustes
- Kogukonnakooli kontseptsiooni loomine ja rakendamine
- Ettevõtliku kooli ja teiste haridusprogrammide rakendamine (teadmiste ja kogemuste jagamine)
- Digipädevuste hindamismudelite rakendamine
- Õppeasutustes on rakendatud nüüdisaegset õpikäsitust toetav rahastusmudel
- Ettevõtliku õppe koordinaator
- Riigigümnaasium
- Majandus - ja karjääriõpetuse ühine arendamine
- Haridusasutuste tugiteenuste keskus
- Täiskasvanu õppe edendamine kogu maakonnas

Nüüdisaegse õpikäsituse põhimudel

Joonis 6. Õpikäsitus, selle muutumise põhjused, muutumist toetavad tegurid koolikultuuris ning muutuste eesmärgid ja laiemad sihid.

Allikas: Haridus- ja teadusministeerium.

Sotsiaalvaldkond

VISION

- Naised ja mehed tulevad iseseisvalt toime, neil on võrdsed võimalused, kohustused, õigused ja vastutus osaleda ühiskonnaelus ning tööturul. Juhul kui nende iseseisev toimetulek on piiratud, pakutakse neile kõig vajalike osapoolte koostöös nende inimväärikust tagavat abi
- Kõrge tööhõive tase, pikk ja kvaliteetne tööelu
- Sotsiaalse ebavõrdsuse ja vaesuse vähenemine, sooline võrdsus ning suurem sotsiaalne kaasatus

SISEND

- Sotsiaaltöötajate tööaeg ja energia
- Rahalised vahendid
- KOVide valmisolek teenuste muutmiseks

TULEMUSED

- Sotsiaalvaldkonna strateegiline koostöö ja lahenduste otsimine
- Sotsiaalvaldkonna tegevuste parem mõtestatus ja planeerimine
- Liigutud „tulekustutamisest“ teadliku arengu ja sihipärasuse suunas

KOOSTÖÖ

- Maakondlik sotsiaalvaldkonna nõukoda
- Eestkoste riigi sotsiaalpoliitika kujundamisel
- Regulaarsed kohtumised
- Ühine informuim
- Rahaliselt tasustatav sotsiaalvaldkonna eestvedaja
- Digitaalne tööriistakast
- Kogemuste ja parimate praktikate jagamine
- Keerukamate probleemide koos lahendamine

VAJADUSED

- Spetsialistide piisavuse tagav palgapoliitika, tugispetsialistide kõrgem palgatase
- Maakonnaülene ühine informuim, võrdlev andmete kogumine ja analüüs
- Teenuste kättesaadavus ja kvaliteet piirkonniti ühtlane
- Teenuseosutajate piisavus
- Vähem bürokraatiat ja ülevalt alla tulevaid kohalikku tegevust pärssivaid direktiive

- KOV sotsiaalteenuste sisu ja maht on mõõdetav ning maakonna tasandil võrreldav
- Teenuste kvaliteet ja kättesaadavus paranevad
- Paranenud on sotsiaaltöö spetsialistide arengukeskkond
- Riigi sotsiaalpoliitika ja suunised on maakonna vajadustega kooskõlas
- Meetmed spetsialistide leidmiseks: palgapoliitika, kuvand, tunnustamine, värbamine, töökeskkonna parandamine

Maakonna tasandil pakutavad ühised sotsiaalteenused:

- Völanõustamisteenus
- Psühholoogiline nõustamine peredele ja lastele (täiendavana lisaks koolipsühholoogile)
- Nõustamisteenused sõltlastele ja nende lähedastele (kahjude vähendamise teenus, süstlavahetus, sotsiaalnõustamine, psühholoogiline nõustamine)
- Turvakoduteenus
- Sotsiaaltranspordi korraldamine

Valdkonna seos riikliku arengukavaga: *Heaolu Arengukava 2016 - 2023*

Noorsootöö

VISIOON

- Rohkem võimalusi loovuse arendamiseks, omaalgatuseks ja ühistegevuseks
- Ebavõrdsete olude mõju vähendamine noore arenguvõimalustele ja tõrjutuse vältimine
- Aktiivne osalus kogukonnas ja otsustes
- Edukus tööturul
- Kvaliteetne noorsootöö

SISEND

- Noorsootöötajate tööaja ja energia panustamine
- Rahalised vahendid
- Töökeskond ja materjalid
- Noortega tegelemise prioriteet

TULEMUSED

- Noorsootöö strateegia koostamine, ühiste eesmärkide, hindamise ja kvaliteedikriteeriumite määratlemine
- Noorsootöö metoodika uuenemine ja uute suundade kasutuselevõtt

VAJADUSED

- Koolitatud spetsialistide piisavus
- Ennetustöö programmid
- Terviklik ennetustöö kontseptsioon
- Parem generatsioonide vaheline suhtlemine ja õppimine
- Suurem noorte demokraatia, kaasamisalane õpe ja praktika
- Parem omavaheline inforuum ja noorsootöö koordineerimine
- Ühtlasem noorsootöö teenuste kättesaadavus
- Suurem noorte turvalisus (veebi ohud)

KOOSTÖÖ

- Maakondlik noorsootöö nõukoda
- Regulaarsed kohtumised
- Noorsootöötajate kogemuste vahetamise päevad, töövahetus, supervisioon jms formaadid.
- Koostöövormid noortega – osaluskohvikud ja noorte volikogud
- Ühise inforuumi loomine
- Digitaalne tööriistakast ja töökeskond
- Vabatahtlike võrgustiku loomine noortega tegelemiseks
- Maakondlik eestvedamine on rahaliselt toetatud
- Koostöökohtumised haridustöötajate ja koolidega

- Ennetustöö programmide käivitamine
- Noorsootöö tegevuste tugevam sisu ja kvaliteet – levinud on avatud noorsootöö vorm
- Ühistel alustel andmete kogumine, analüüsimine ja hindamine
- Teenused noortele vanuses 18+
- Noore pere koolitus ja tugisüsteem (koostöö teistega)
- Noortekeskused kogu pere tegevuskeskusteks
- Noorte osalus ja kaasamisvormid on rakendatud kõikides noortega kokku puutuvates organisatsioonides

- Ennetustöö programmid
- Järvamaa Noortekogu tegevuse toetamine
- Noorte infovahetus

Valdkonna seos riikliku arengukavaga: Noorte valdkonna arengukava 2014 - 2020

Noorsootöö tegevusmodel

Joonis 8. Noorsootöö tegevusmodel. Allikas: Noorte tugile

Turvalisus

VISION

Õnnetuste igapäevane ennetamine saab alguse inimese teadlikkusest planeerida oma elukorraldust selliselt, kus tõenäosus sattuda ohuolukordadesse on viidud miinimumini. Just seepärast paneme turvalisuse arendamisel pearõhu laste ja noorte teadlikkuse tõstmisele, et aasta-aastalt kasvaks Järvamaal riske ennetav ja ühte hoidev kogukond ning sinne õnnetuste arv on viidud miinimumini, siin elavad terved ja õnnelikud inimesed. Igapäevases elus väärtustatakse järjest rohkem tervist, pööratakse senisest enam tähelepanu riskide vähendamisele, austatakse sotsiaalse õigluse printsiipe ja hoitakse meid ümbritsevat keskkonda

VAJADUSED

- Turvalisusega tegelevate osapoolte koostöö ja koordineeritud tegevus Tõhusam võrgustikutöö meetodil juhtumikorraldus
- Turvalisust loovate käitumisharjumuste levik ja hoiakute levik
- Piisav hulk tugispetsialistide tööks mõeldud ennetus- ja sekkumisprogramme

SISEND

- Turvalisusega tegelevate asutuste juhtide töö ja ajapanus
- Rahalised vahendid
- Töökeskkond ja vahendid

KOOSTÖÖ

- Järvamaa turvalisuse nõukogu
- Nõukogu peamiseks ülesandeks on teabevahetus ja koostöö koordineerimine juhtide tasemel. Asutuste igapäevase kriisikoostööga tegelevad peamiselt piirkondlikud kriisikomisjonid (Järvamaa kuulub Lääne kriisikomisjoni)
- Kohtumised vähemalt 4 korda aastas
- Juhib JOLi juhatuse liige, keda abistab aseesimees
- Kord aastas koostatakse aastane tegevuskava
- Koolitused nõukogu liikmetele ja ühisseminarid (teiste turvalisuse nõukogudega)
- Võimalik heaolukomisjoni loomine

TULEMUSED

- Järvamaa turvalisuse arengukava
- Toimub turvalisust loovate tegevuste ja käitumisharjumuste mõtestamine ja levitamine
- Kõik turvalisuse nõukogu liikmed teevad oma andmestikust kokkuvõtva analüüsi, mille põhjal planeeritakse iga-aastane tegevuskava
- Toimub koordineeritud töö turvalisust tõstvate tegevuste levitamisel, käitumisharjumuste ja hoiakute kujundamisel
- Turvalisust tõstvate tegevuste mõju kasv
- Turvariskidega tegelevate programmide levik ja kasutus maakonnas – MARAC, SPIN, käitumisharjumuste mäng VEPA, programm STEP jne
- Konverentsid
- KEAT laagrid
- Turvalisuse toetusprogramm (avatud taotlemisega)

Valdkonna seos riikliku arengukavaga: *Siseturvalisuse arengukava 2020 – 2030 ja Siseturvalisuse arengukava 2015 – 2020*

Keskkond

VISIOON

Järvamaa eristub keskkonnasõbralike eluviiside ja pühendunud looduskaitse poolest. Puhas elukeskkond, keskkonnateadlikud inimesed, säilinud loodusväärtused ja loodusressursside jätkusuutlik kasutamine
Keskkonnakorralduse funktsioonid on integreerunud kõigisse elualdkondadesse ja neid teostavad nii era-, avalik kui ka III sektor

VAJADUSED

- Keskkonnavaline koostöö ja koordineerimine
- Suurem keskkonnasäästlike eluviiside ja hoiakute levik
- Vähem prügi ja rohkem prügi sorteerimist
- Loodusväärtuste käsitlemine ressursi, mitte pärssiva piiranguna
- Maakonna loodusväärtuste süsteemne ülevaade ja käsitlemine
- Maakonna kaitsealade suurem nähtavus
- Rohkem matkaradasid, olemasolevate parem viidastamine

SISEND

- Keskkonna temaatikaga tegelevate inimeste tööpanus
- Rahalised vahendid
- Välispartnerite kaasamine
- Projektirahastus

KOOSTÖÖ

- Järvamaa keskkonna nõukoja loomine
- Regulaarsed kohtumised
- Koostöö teemad:
 1. Jäätmeäitlus
 2. Loodusvarad
 3. Maastikud ja bioloogiline mitmekesisus
 4. Kliimamuutuste leevendamine ja õhukvaliteet
 5. Inimese tervis ja elukvaliteet
 6. Keskkonnasäästlik käitumine ja eluhoiaks

TULEMUSED

- Koostatud on Järvamaa keskkonna pikemaajaline tegevusplaan
- Keskkonnavaline koostöö on sihipärane ja süsteemne
- Järvamaa kui igapäevase looduskaitse eest seisja (esimene heinamaakond ehk avalikus ruumis kasvatatakse lilleid)
- Inimesed on teadlikud vajadusest toimida nii, et keskkond säiliks puhta ja ohutuna
- Vesi ja toit on hea kvaliteediga
- Tagatud on efektiivne ja keskkonnasõbralik jäätmeäitlus
- Inimeste tarbimine ja elukorraldus on muutunud selliseks, et jäätmeid tekib minimaalselt
- Tagatud on loodusvarade säästlik kasutamine
- Maastike ja elustiku mitmekesisus on kaitstud
- Tagatud on eluasemete energiatõhusus
- Tagatud on maakonna ühistranspordikorraldus
- Ringmajanduse tutvustamine ja propageerimine
- Väätsa Prügila
- Keskkonnaõpe haridusasutustes
- Loodusmaja rajamine
- Matkaradade süsteemne ja läbimõeldud viidastamine
- Keskkonnahariduse ümarlaua tegevuse toetamine

VISION

- Loodus- ja kultuurihuvilistele tuntud Järvamaa on külalislahke, turvaline ja hästi ligipääsetav sihtkoht ning paeluv peatuspaik Kesk-Eestis

VAJADUSED

- Mitmekesisemad turismiteenused
- Rohkem ja mitmekesisemaid ööbimisvõimalusi
- Teenuste kvaliteedi pidev areng
- Erivajadustega inimeste ligipääsetavuse parandamine
- Tihedam omavaheline koostöö sh ühisturundus
- Taristu arenduste ja muudatustega kaasnevate võimaluste ära kasutamine
- Turismiobjektide füüsiline ja digitaalne nähtavus sh viidastamine
- Koostöö reisikorraldajatega Eestis ja välisriikides

SISEND

- Turismiasjaliste ajaline ja rahaline panus
- Kohalike omavalitsuste toetused ja algatused turismivaldkonnas
- LEADER-tegevusgruppide toetused turismiasjalistele ja panus läbi koostööprojektide
- Üleriigilised ja rahvusvahelised programmid ja toetusmeetmed

KOOSTÖÖ

- Järvamaa turismi nõukoja tegevus
- Turismiasjaliste regulaarsed kohtumised
- Järvamaa arenduskeskuse ja LEADER tegevusgruppide koostöös sündinud algatused
- Toodete/teenuste/pakettide ristturundus

TULEMUSED

- Maakonna turismiasjalistel on väljakujunenud ühishuvid ja tegevused maakonna turismiteenuste ja vaatamisväärsuste atraktiivsuse tõstmiseks
- Toimiv turismiettevõtjate koostöömudel
- Teave Järvamaa turismivõimaluste kohta on kergesti kättesaadav ja ajakohane
- Turismitooted ja -teenused on kaasaegsed, konkurentsivõimelised ja kvaliteetsed
- Turismikorraldus on kestlik, loodust ja keskkonda võimalikult säästev
- Turismi arendustegevused põhinevad valdkondlikel uuringutel sh külastaja teekond, kestlikkus jne
- Koolitused turismiasjalistele
- Sihtkoha ühisturundus nii lõpptarbijale kui ka professionaalidele (koostöö reisikorraldajatega) sh messidel osalemine, ühised trükised, digiturundus jne
- Turismiinfo kättesaadavuse tagamine
- Ettevõtjate tootepakettide arendamine ja ristturundamine
- Turismiobjektide tähistamine ja viidastamine digi- ja füüsilises keskkonnas

VISION

Tagatud on meeldiv, kvaliteetne ja energiasäästlikult ning terviklikult lahendatud elukeskkond

VAJADUSED

- Üle 10% elamutest seisab tühjana
- Olemasoleva hoonefondi energiakulutus ning sisekliima mittevastavus eluaseme normidele
- Kinnisvarabüroode ja -arendajate suurem huvi Järvamaa kinnisvaraturu vastu
- Ehitus- ja renoveerimishindadest suurema eluaseme müügihinnad
- Pankade laenupoliitika väiksem konservatiivsus, mis laiendaks eriti noorte perede võimalusi Järvamaale elama asuda. Eluasemesektori areng
- Kvaliteetsete eluasemete vähesus ning suhteline kallidus pärsib tööjõu mobiilsust
- Miljööväärtuslike hoonete haldurid
- Miljööväärtuslike alade parem läbimõtlemine

Ruum ja elamumajandus

SISEND

- Elamumajandusega tegelevate ametnike ja omavalitsusjuhtide tööaja panus
- Rahalised vahendid ja ressursid

KOOSTÖÖ

- Elamumajanduse nõukoja loomine
- Regulaarsed kohtumised ja valdkondlike töögruppide käivitamine
- Elamumajanduse rekonstrueerimisega seotud ühingute ja seltside toetamine
- Kommunaalmajanduse teemadel KOVide vahel infovahetus
- Koostöövaldkonnad
 1. Hoonete energiatõhusus
 2. Energiasäästlike eluasemete kättesaadavus

TULEMUSED

- Koostatud on riiklik elamumajanduse arengukava 2035
- Seatud on konkreetsed energiasäästu kriteeriumid ja tegevuskava nendeni jõudmiseks
- Eluasemekeskonna planeerimine on muutunud efektiivsemaks
- Välja on töötatud eluasemeteenuste pakkumist ja nõudlust toetavad meetmed
- Kvaliteetsete üldplaneeringute olemasolu
- Riiklikult kehtestatud regulatsioonid tühjalt seisvate eluasemete kasutuselevõtuks
- Vanade majade renoveerimise hõlbustamine – säästva renoveerimise oskusteabe levik
- Eramute rekonstrueerimise näol energiatarbimise vähenemine kuni 50%
- Paranenud on eluaseme kui elukeskkonna kvaliteet (mõju tervisele ja elueale)
- Tagatud on hoonete kütte- ja ventilatsioonisüsteemide kaasajastamine ning ehitus – ja viimistlusmaterjalide tervislikkus ja keskkonnasõbralikkus, et energiasäästu ei saavutataks sisekliima arvelt.
- Üürieluasemete pakkumine on mitmekesistunud
- Laenutagatisfond
- KOVide ühine meetmete pakett
- Regulatsioonid tühjalt seisvatele eluasemetele
- SRIK-i tegevuse toetamine Järvamaal

Valdkonna seos riikliku arengukavaga: *Eesti Energiamaajanduse arengukava 2030+*

VISIOON

Järvamaa inimesed on liikuvad, aktiivsed ja elujõulised ning liikumisel ja spordil on oluline ning kasvav roll Järvamaa inimese elujõu edendamisel

SISEND

- Sporditöötajate aeg ja energia
- Rahalised vahendid
- Info ja teadmised
- Poliitiline tahe ja soov koostööks
- Tegevuskeskkond

TULEMUSED

- Järvamaa õpilased/elanikud on kehaliselt aktiivsed / liiguvad igas päevas 1 tund
- Järvamaa koolid ja tööandjad on seadnud fookusesse liikumise
- Kergliiklusteede rajamine (koolideni, lasteaedadeni), terviseradade rajamine ja hooldamine
- Parimate praktikate jagamine ja õppimine nendest: koolide/lasteaedade parimate praktikate jagamine ja vahendamine, kuidas muuta õpikeskkonda paremaks ning tõsta liikumisaktiivsust
- Võrgustumine ja koostöö: KOVi juht, koolijuhid, hoolekogud, lapsevanemad, KOVi tervisedenduse spetsialist

VAJADUSED

- Suurem liikumisaktiivsus noorte ja täiskasvanute seas
- Ühtne infoväli ja kalender, parem kommunikatsioon eri osapoolte vahel
- Liikumis- ja sporditaristud avalikus ruumis
- Treeningutel ja huviringide töös osalemist toetav transpordisüsteem
- Spordi suurem väärtustamine KOVides
- Uute maakonnaülevaate projektide algatamine ja ellu viimine
- Innovatsioon

KOOSTÖÖ

- Maakondliku spordikoostöö koordinaator on MTÜ Järvamaa Spordiliit
- Maakonnaülevaate kokkulepete sõlmimine
- Mitmekesised võimalused spordi harrastamiseks
- Koostöö nii professionaalse, harrastus- kui ka koolispordi tunnustamisel (nagu aineolümpiaadide võitjatel)
- Ühise inforuumi jagamine
- Ühiselt korraldatavad ülemaakondlikud sündmused
- Avatus uutele ja atraktiivsetele spordialadele ning objektidele
- Ühiselt kokku lepitud suured eesmärgid ja maakonnaülevaate projektid

- Maakondlike ürituste korraldamine
- Ühisinvesteeringud taristusse
- On loodud ja toimib ühine inforuum sh kalender Järvamaa Spordiliidu kodulehel jarvasport.ee
- Spordi turundus ja parem kommunikatsioon
- Koolikeskkondade ja avaliku ruumi muutmine liikumissõbralikuks
- Transpordi lahendamine koostöös KOVidega, treeneritele kompenseeritakse liikumine ühest KOVist teise
- Spordi nõukoda/ümarlaud teeb ettepanekuid KOVide arengukavadesse, et sport oleks oluline

Kodanikuühiskond

VISION

Järvamaa kodanikuühiskond on aktiivne ja tegus – väärtustatakse kodanikualgatusi, koostööd, tegevuste nähtavust ning kaasarääkimist olulistes küsimustes

SISEND

- Kodanikuühiskonna aktivistide aeg ja motiveeritus
- Rahalised vahendid
- Info ja teadmised
- Tegevuskeskkond
- Kogukonna ja KOVi toetus

TULEMUSED

- Reaalajas täienev ja olukorrale vastavalt muudetav ühtne, süstematiseeritud ja piirkonna huvide järgiv maakondlik vabaühenduste andmebaas (ühendused ise täiendavad, sisaldab ka vahendeid mida vabaühendus omab ning võimaldab vahetada, laenata, rentida)
- Maakondlike organisatsioonide koostöös korraldatav kodanikuühiskonna aastapäev (konverents, tunnustamine, foorum vms)
- Järvamaa vabaühendused on elujõulised ja majanduslikult iseseisvad
- Vabaühenduste eestvedamisel on arenenud kogukonnaturismi valdkond
- Järvamaa kodanikuühiskonna tegevused on nähtavad ja meedias kajastatud
- Külavanemate tegevust reguleerib maakonnaülene statuut

VAJADUSED

- Maakondlik kodanikeühenduste ümarlaud
- Maakondlik veebipõhine infokeskus
- Ühisürituste järjepidev korraldamine
- Koos olemiseks ja toimetamiseks vajaminevate ruumide olemasolu
- Aktiivsete noorte järelkasv
- Suurem ja mõjusam isemajandamise võimekus
- Külavanemate ja eestvedajate rolli parem defineerimine
- Missioonitundega eestvedajad ja ühenduste juhid
- Eestvedajate tunnustamine ning motiveerimine
- Erinevad toetusvõimalused
- Meediakajastused uutest või õnnestunud ettevõtmistest
- Kaasarääkimise kultuuri arendamine
- Erinevad koolitused jms arendavad tegevused

KOOSTÖÖ

- Maakonnaülesed kokkulepete sõlmimine
- Ühise informatsiooni jagamine
- Ühiselt korraldatavad ülemaakondlikud sündmused
- Ühiselt kokku lepitud suured eesmärgid ja maakonnaülesed projektid

Valdkonna seos riikliku arengukavaga:
Kodanikuühiskonna programm 2021-2030

- Regulaarselt koos käiv kodanikuühendustega tegelev maakondlik aktiivgrupp ehk nõukoda (määratakse tegevussuunad, jagatakse vastutus ja rollid)
- Kohalikud omavalitsused toetavad vabaühenduste kestvat arengut, et tõsta ja säilitada nende võimekust
- Loodud või ellu kutsutud kodanikuühiskonna noorte programm (tuua rohkem noori kodanikualgatusse ja vabatahtliku töö juurde, kogukonnapraktika jmt)
- Rakendatud on maakondlik kodanikuühiskonna inkubaator tervikliku programmiga uute kodanikuühenduste ellukutsumiseks ja olemasolevate võimestamiseks
- Arvamusfestival
- Järvamaa küla päev
- Piirkondlikud tähtsündmused ja ühisüritused

Ettevõtlus

VISIOON

Järvamaa on mitmekesise majandusstruktuuriga, ettevõtjasõbralik ja tasuvaid töökohti pakkuv maakond

SISEND

- Omavalitsuste ettevõtlusvaldkonna (arendus)spetsialistide tööaja panus
- Rahalised vahendid

TULEMUSED

- Maakonna piirkondlike algatuste programmi uuendamine
- Ettevõtlus- ja majandusvaldkonna mõtestamine, pikemaajalise vaate ja kontseptsiooni loomine
- Juhtimiskultuuri kasvatamine ja arendamine ettevõtluses

VAJADUSED

- Ettevõtlusaktiivsuse tõstmine
- Tasuvate ja nutikate töökohtade lisandumine
- Kvalifitseeritud tööjõu ja noorte väljarände peatamine
- Inimest väärtustav arengukeskkond ja juhtimiskultuur
- Õppiva organisatsiooni kontseptsiooni rakendamine
- Uute toodete ja teenuste arendamine
- Loovmeeskondade loomine ja hoidmine

KOOSTÖÖ

- Koostöös üldhariduskoolide ja kutsehariduskeskusega õpetada ettevõtlikku eluhoiakut ja tutvustada ettevõtluse aluseid
- Koostöö SA Järvamaa Arenduskeskuse eestvedamisel – ettevõtjate ja haridusasutuste võrgustikus.
- Koostöös ettevõtjatega tutvustada noortele eri elukutsete vajadusi
- Järvamaa Kutsehariduskeskuse ja ettevõtjate paindlik koostöö

- Investorpäringute vahendamine ja hankimine ning maakonna väärtuspakkumiste koostamine
- Maakonna võimalusi tutvustavad ühised turundustegevused
- Olemasolevate ettevõtlusalade arendamine ja turundamine
- Töökohtade arv on suurenenud ja ettevõtlusaktiivsus kasvanud

- Ettevõtjatele arengureiside korraldamine, sh välisreisid
- Tootmisettevõtete jaoks on loodud võimalused rakendamaks automatiseerimis- ja digitaliseerimisprotsessi
- Ettevõtlusnädala tegevuste kaudu arendatakse inimestes ettevõtlikku eluhoiakut ja soosivat suhtumist ettevõtlusesse ning innustatakse ettevõtjaid järgmisi samme astuma
- Tegutsevates ja alustavates ettevõtetes arengupotentsiaali leidmine ning arendamine

Valdkonna seos riikliku arengukavaga: Eesti ettevõtluse kasvustrateegia 2014 - 2020

Tervisedendus

VISIOON

Järvemaal elavate inimeste tervena elatud aastad ja keskmine eluiga on Eesti keskmisest kõrgemad

SISEND

- Valdkonnas tegutsevate inimeste aeg ja motiveeritus
- Rahalised vahendid
- Info ja teadmised
- Tegevuskeskkond
- Kogukonna ja KOVi toetus

TULEMUSED

- Kolme KOVi koostöös leitakse ja rahastatakse vajalikke spetsialiste (lastepsühhiaater, vaimse tervise õed jne). Laste vaimse tervise keskuse loomine
- Töötajate pidev motiveerimine tööandjate poolt ning paindliku töökoha võimaldamine
- Eakatele inimestele on loodud tegevus/päevakeskused – Ennetav tegevus, et inimesed saavad vältida igapäevast üksindust
- Liikumissarjade/sündmuste korraldamine eri organisatsioonide poolt
- Toitumisnõustajate ja personaalse toe pakkumine ülekaalulistele inimestele
- Erinevad temaatilised koolitused kollektiivides
- Kogemusnõustajad ja kogemuste jagamine koolitustel, teavitussüritustel. Elanikkonna motiveerimine ja teavitamine inimeste kogemuste kaudu
- Peresõbralike, liikumist soodustavate ja tervist edendavate organisatsioonide/ettevõtjate tunnustamine ettevõtlusnädala raames

VAJADUSED

- Sotsiaalse sidususe ja kaasamise teemade teadvustamine (sh vaesus ja vähesed võimalused)
- Laste ja noorte tervisega seotud teemade teadvustamine
- Tervislik ja turvaline elu-, töö- ja õpikeskkond
- Tervislike eluviiside teadvustamine ja pidev propageerimine
- Tervishoiuteenuste parem ja efektiivsem rakendamine

KOOSTÖÖ

- Maakonnaülestes kokkulepete sõlmimine
- Ühtne arusaam ja eesmärkide kokkuleppimine valdkonnas
- Ühtse maakonnaülese valdkonna koordineerimise kokkuleppimine
- Koostöö tunnustamisel
- Ühise informatsiooni jagamine
- Ühiselt korraldatavad ülemaakondlikud sündmused
- Avatus uutele ülemaakondlikele ideedele
- Ühised maakonnaülised projektid

- Võrgustikutöö KOVide lastekaitse spetsialistide ja koolide vahel
- KOVide, tervishoiuteenuste osutajate ja tugiteenuste osutajate ühtne infosüsteem, toimib maakonnapõhine valdkonnaülene teenuste osutajate ümarlaud
- Maakonnapõhine patsiendi juhtumikorraldus esmatasandi tervisekeskuses
- Madala Läve keskuse ja Me Hoolime Sinust ühenduste pidev teavitamine ja tegevuse tutvustamine

Valdkonna seos riikliku arengukavaga: *Heaolu arengukava 2016 - 2023*

VISIOON

- Järvamaal on professionaalselt ja efektiivselt korraldatud ühistranspordisüsteem, mille kaudu on tagatud inimeste liikumisvajaduse rahuldamine, sh sujuv ümberistumine Mäo reisirajatis ja teistes logistiliselt sobivates paikades
- Järvamaal on heas korras teedevõrk ja maanteede taristu
- Järvamaal on laialdaselt kättesaadav kiire internetiühendus nii linnades kui ka maapiirkondades

SISEND

- KOVide ühine planeerimine – ajaressurss
- Rahalised vahendid

TULEMUSED

- Valdkondadeüleline nõudluspõhine ühistranspordi korraldamine
- Hästi toimiv koostöö ühistranspordi osapooltega nii riiklikul, maakondlikul kui ka kohalikul tasandil
- Korraldatud ja turvalised juurdepääsud ühistranspordile
- Tolmuvabad kruusateed
- Kiire ja stabiilne internetiühendus linnades ja maapiirkondades

VAJADUSED

- Keskustevõrgu säilitamine, tugevdamine
- Toimepiirkondade ja teeninduskeskuste sidustamine läbi kestlike transpordiliikide ja kvaliteetsete ühenduste
- Avaliku ühistranspordivõrgu ajakohastamine vastavalt inimeste liikumisvajadustele
- Rekonstrueeritud maanteed ja tolmu- ja kruusateed
- Projekti „Viimane miil“ edasiarendus ja valguskaabli ühenduste lõpuleviimine

KOOSTÖÖ

- Järvamaa Ühistranspordi Keskuse kui ühistranspordivaldkonna koostööorganisatsiooni toetamine
- Eestkostet riikliku teehoiukava koostamisel ja maanteede rekonstrueerimisel

Valdkonna seos riikliku arengukavaga: *Transpordi arengukava 2014 – 2020, Eesti infoühiskonna arengukava 2020*

Tervishoid

VISIOON

Teenuse keskmes on abivajav inimene. Tervishoiuteenuste kättesaadavus on maakonnas hea ja lähtub individuaalsest vajadusest. Juhtumikorralduslik tegevus on paranenud ja teenuste info on kättesaadavam. Toimivad süsteemsed juhupõhised lahendused

SISEND

- Valdkonnas tegutsevate inimeste aeg ja motiveeritus
- Rahalised vahendid
- Info ja teadmised
- Tegevuskeskkond
- Kogukonna ja KOVi toetus

TULEMUSED

- Järvamaal on toimiv tervishoiuteenuste süsteem
- Koostöö teenuse osutajate, KOVi ja riiklike institutsioonide vahel on toimiv ning tulemuslik
- Maakonnas on nõustamisteenused olemas ja kättesaadavad
- Ühtne tervishoiuteenuste ja tugiteenuste osutajate infosüsteem
- Toimib maakonnapõhine valdkonnaülene teenuste osutajate ümarlaud
- Maakonnapõhiste tervishoiu ja hoolekandeteenuste vajadused on kaardistatud ja peetakse andmebaasi
- Juhtumikorraldajate olemasolu esmatasandi tervisekeskustes
- Toimib ühtne transporditeenuse info koostöös avaliku ja erasektori vahel
- Toimib sotsiaalvaldkonna, haigla ja KOVide ümarlaud
- KOVides toimivad turvatoad/hooldustoad
- Loodud on terviseteenuste äpp

VAJADUSED

- Tubakast, alkoholist ja narkootilistest ainetest loobumise nõustamisteenuste suurem pakkumine
- Rohkem tervishoiutöötajaid ja tugispetsialiste
- Tervishoiusüsteemide ja sotsiaalsüsteemi tulemuslik koostöö
- Patsiendipõhise juhtumikorralduse ja infosüsteemide rakendamine
- Abivajajate vajadusi arvestav transpordisüsteem, sotsiaaltranspordisüsteem
- Elanikkonna teadlikkuse kasv tervishoiusüsteemide olemusest ja toimimisest
- Mittetõenduspõhiste ja alternatiivtegevuste tekkimine seab ohtu ja võib kahjustada inimese tervist (sõnastada vajadusena)
- Jätkusuutlik esmatasandi tervishoiuteenuste säilimine ja areng

KOOSTÖÖ

- Maakonnaüleste kokkulepete sõlmimine
- Ühtne arusaam ja eesmärkide kokkuleppimine valdkonnas
- Valdonna ühtse maakonnaülese koordineerimise kokkuleppimine
- Ühise informuumi jagamine
- Tervishoiuteenuste osutajate, KOVi ja riiklikult koordineeritavate teenuste koostöö

Valdkonna seos riikliku arengukavaga: *Heaolu arengukava 2016 - 2023*

Ettepanekud riigivalitsemisele

1. Maakondlik innovatsioonisüsteem, kohalike omavalitsuste teenuste keskne arendamine ja hindamissüsteem on ühendavad teemad enamike maakondades. Väiksemate keskustega maakondi ühendab sarnane vajaduste ja probleemide struktuur. Mõttekas oleks nende teemade käsitus ühendada ja kaasata sellesse parim kompetents, mis meil Eestis ja miks mitte ka väljaspool Eestit saadaval. Lisaks ühisteemadele vajab maakondlik koostöövõrgustik riigi toetust eeskätt käivitusfaasis.
2. Väiksemad regioonid vajavad kesket elamufondi uuendamise strateegiat. 2017 aastal avatud elamufondi arendamise toetus on vaid üks külg probleemi lahendamisest kuid ei ole pikemas perspektiivis jätkusuutlik. Ilma julge sekkumiseta jääb kinnisvara turg väiksemates regioonis veel pikaks ajaks vinduma ja noorte maapiirkonda elama asumist takistama. Teeme ettepaneku avada elamufondi arendamise strateegia arutelu koos tegevuskava ja strateegia valmimise tärminitega.
3. Järvamaa rahvastiks kahaneb endiselt ca 500 inimese võrra aastas. See mõjutab endiselt negatiivselt pea kõiki eluvaldkondi. Rahvastikupoliitika, sisseränne, ühiskonna sidusus – need on teemad mille terviklikuks käsitlemiseks maakonna tasandil napib aega, energiat ja ka oskusi/teadmisi. Näeme tööjõuturul sündimas pigem isekujunevat sisserännet kui teadlikku ja juhitud rändeprotsessi. Kuidas kohaneda kahanemisega ja luua teadlikult juhitud sisseränne on keeruline küsimus paljudele Eesti omavalitsustele. Ühtlasi jääb selle teema juures paljud asjad seaduse kujundajatele ehk riigile. Teeme ettepaneku avada sellel teemal arutelu ja dialoog kohalike omavalitsuste ja riigi/valitsuse vahel, et luua konkreetne plaan ja meetmed rahvastikukriisiga tegelemiseks.
4. Tarkade ja kõrgema lisandväärtusega töökohtade loomine Järvamaale. Tarkade töökohtade ühtlasem jaotumine aitaks pääseda riigil keskmise sissetuleku lõksust, arendada teisi tõmbekeskusi ja tuua elanikele lähemale kõrgema lisandväärtusega tööd. Teeme ettepaneku jätkata riigiametite pealinnast välja kolimist ja töökohtade loomist maakondadesse. Mõistame, et see on vaid väike osa tervest kontseptsioonist, kuidas muutuda elukeskkonnana atraktiivseks targale tööjõule.

Arengustrateegia uuendamine

Järvamaa arengustrateegiat uuendatakse nõukodades aasta ringselt. Strateegia peab olema paindlik ja arvestama kiirelt muutuva ühiskonna kui ka strateegiat elluviivate osapoolte võimekuse ja motivatsiooniga. Nõukodade ja juhtgrupi tegevus toimub aastaringselt. Kord aastas (eeldatavalt kevadel) korraldatakse valdkondadeüleised arenguseminarid ühisosa ja eesmärkide defineerimiseks.

Arengustrateegia lahutamatuks osadeks on Järvamaa kolme omavalitsuse arengukavad, arengu- ja eelarvestrateegiad. Järva maakonna arengustrateegia 2019-2035+ tegevuskava aastateks 2019-2022 kiidetakse heaks Türi Vallavolikogu, Paide Linnavolikogu ja Järva Vallavolikogu otsusega.

Lisa 1. Järva maakonna hetkeolukorra kirjeldus

JÄRVA MAAKONNA HETKEOLUKORRA KIRJELDUS

ÜLDANDMED

1.1. Pindala

Järva maakonna pindala on 2674,14 km². See moodustab ligi 6,9% Eesti maismaa pindalast ja ligi 6,6% kogupindalast (koos Võrtsjärve ja osaga Peipsi järvest). Oma suuruse poolest kuulub Järva maakond keskmiste hulka (suuruselt 7. maakond).

Rahvaarv – 30 661

Asustustihedus – 11,5 elanikku km² kohta

Maakonnakeskus – Paide linn

Omavalitsusüksusi – 1 linn ja 2 valda

Joonis 1. Eest kaart.

Järva maakond asetseb strateegiliselt soodsas paigas – Eesti südames. Maakonnakeskus Paide linn asub Tallinnast 94 kilomeetri kaugusel.

Järva maakonna moodustavad kolm omavalitsust, millest territoriaalselt on suurim Järva vald (46%, 1222,8 km²), järgneb Türi vald (38%, 1008,5 km²), väikseim on Paide linn (16%, 442,87 km²).

Joonis 2. Järva maakonna kaart omavalitsuste lõikes.

Joonis 3. Järva maakonna omavalitsuste pindalad. Allikas: Statistikaamet RV0291

1.2. Asustustihedus

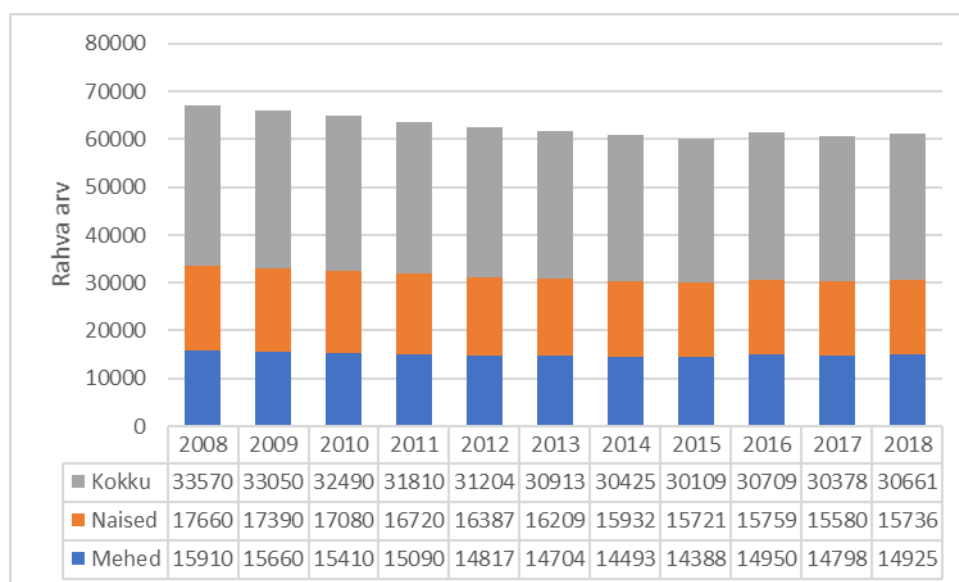
Soodsalt mõjub hea asend pealinna ja suurte trasside (Tallinna-Tartu maantee) suhtes, hõre asustustihedus (11,5 in/km²) pakub võimalusi privaatseks elamistingimuseks kuid toob endaga kaasa ka hajaasustusega seotud probleemid ja kõrged kulud transpordiühendustele.

Joonis 3. Järvamaa omavalitsuste pindalad ja asustustihedus. Allikas: Statistikaamet (RV0291U)

Vald	Rahvaarv	Pindala, km ²	Asustustihedus, elanikku km ² kohta
Järva vald	8984	1223	7,3
Paide linn	10 759	443	24,3
Türi vald	10 918	1008	10,8

1.3. Keskmine rahvaarv

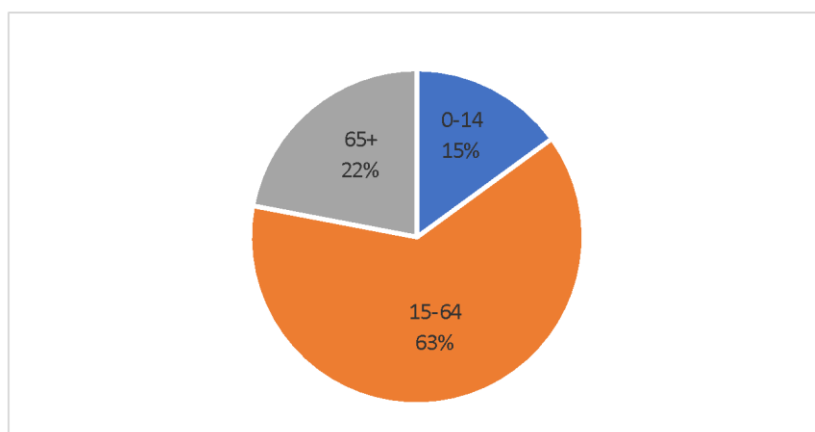
Järvamaa elanikkond moodustab Eesti rahvastikust 2,3%. Järvamaad on kümneid aastaid iseloomustanud stabiilne rahvastikusituatsioon väikese langustrendiga: maakond kaotab aastas keskmiselt 1% oma rahvaarvust. Kümne aasta jooksul on Järvamaa rahvaarv vähenenud ca 3000 inimese võrra.

Joonis 4. Meeste, naiste ja elanike arv kokku (arvestades rännet). Allikas: Statistikaamet (RV0282)

1.4. Rahvastiku soo- ja vanusjaotus

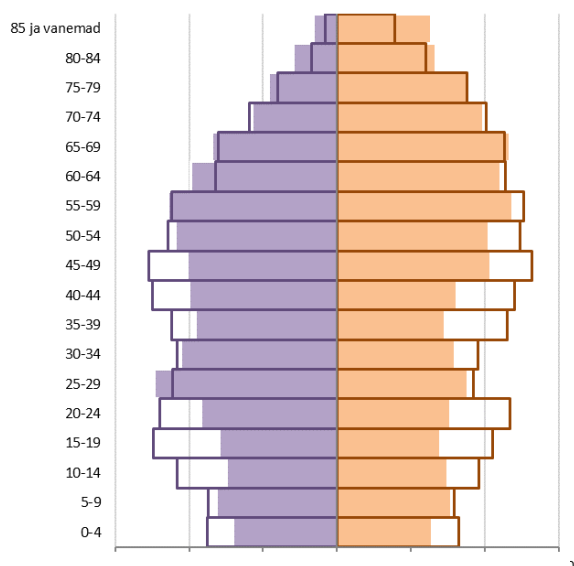
Järva maakonna soolis-vanuseline koosseis ei erine Eesti keskmistest näitajatest: lapsed (0–14) on Järvamaa elanikkonnast 15% (Eestis 16%), tööealisi (15–65) on 63% (Eestis 64%). Pensioniealiste elanike (65+) osatähtsus on 22%, mis on veidi suurem kui Eestis keskmiselt (20%).

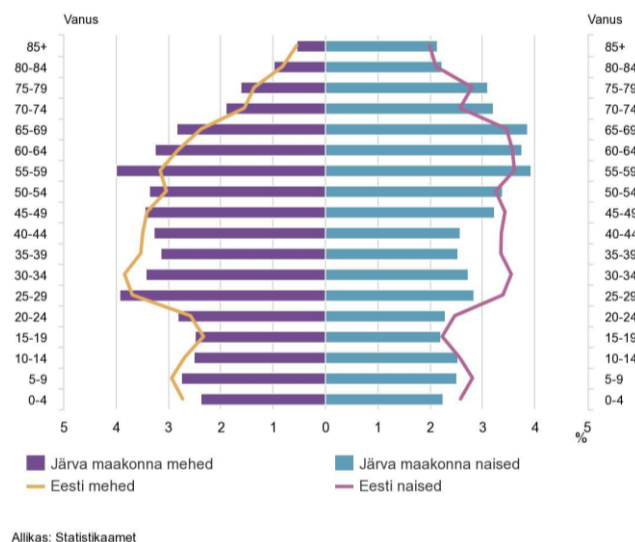
Joonis 5. Maakonna rahvastiku vanusjaotus Allikas: Statistikaamet (RV0282U)

Rahvastikupüramiid näitab, millised vanuserühmad on rahvastikus ülekaalus: kas pigem vanemad või nooremad, kas peale on tulemas suurearvuline noorem põlvkond või on lähenevatel aastakümnetel oodata rahvastiku vähenemist. Võrreldes Järva maakonna rahvastikupüramiidi Eesti omaga, saab tõdeda, et need on üsna sarnased, ehkki keskealiste meeste ja naiste osakaal on Järvamaal väiksem. Võrreldes Järvamaa 2007. ja 2017. aasta

rahvastikupüramiidi, on näha, et naiste osakaal on vähenenud, näiteks vanusevahemikus 25–44 eluaastat on Järvamaal mehi rohkem kui naisi.

Joonis 6. Järva maakonna rahvastikupüramiid 2007. ja 2017. aasta võrdluses. Allikas: Tervise Arengu Instituut

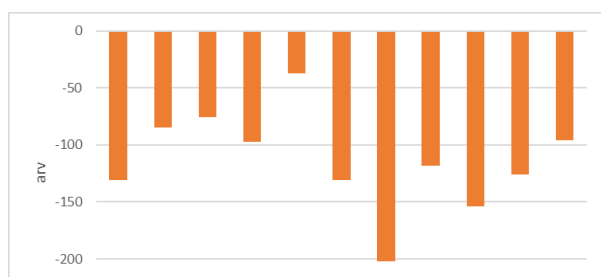

Joonis 7. Rahvastikupüramiid Järvamaa ja Eesti võrdluses. Allikas: Statistikaamet

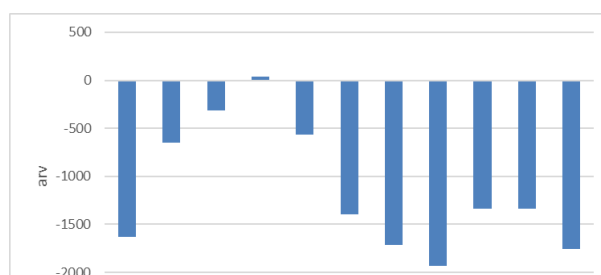
Püramiidi jalg on küllaltki ühtlane, mis näitab viimase aastakümne suhteliselt stabiilset sündimust.

1.5. Loomulik iive

Viimased kümmekond aastat on loomuliku iive üldpilt Järva maakonnas ja Eestis suhteliselt sarnane: iive on negatiivne, kergem tõus oli aastatel 2010–2011. Negatiivse iibega rahvastik ei suuda ennast taastoota: inimesi sureb rohkem, kui sünnib.

Joonis 8. Loomulik iive Järvamaal. Allikas: Statistikaamet

Joonis 9. Loomulik iive Eestis. Allikas: Statistikaamet

Kuna rahvastikupüramiidi järgi hakkavad sünnitusikka jõudma väiksemaarvulised põlvkonnad, siis on negatiivne iive loomulik nähtus. Ohusignaaliks on ka sünnituste kandumine

vanematesse eärühmadesse, mis tähendab, et iibe positiivsuseks vajaliku kolmanda lapse sündimine võib osutada vähetõenäoliseks.

1.6. Demograafiline töötururindeks

Demograafiline töötururindeks on eelseisval kümnendil tööturule sisenevate noorte (5–14-aastased) ja sealt vanuse tõttu välja langevate inimeste (55–64-aastased) suhe. Järvamaa indeks on alates 2005. aastast alla ühe, mis tähendab, et tööturule siseneb järgmisel kümnendil vähem inimesi, kui sealt vanaduse tõttu potentsiaalselt välja langeb. Tööealiste hulk väheneb.

1.7. Rahvastiku rahvuslik jaotus

Põlisrahvuse osatähtsus maakonnas on suhteliselt kõrge: ca 95% rahvastikust (Eesti keskmine 68,6%). Venelaste ja muude rahvuste osakaal on olnud stabiilselt ca 5%. Inimese tervise- ja arengunäitajate seisukohalt ei tekita nii väike mittepõlisrahvuste osakaal olulisi probleeme.

Tabel 1. Muudest rahvustest inimeste arv ja % maakonna elanikkonnast 2018. aastal. Allikas: Statistikaamet (RV0222)

	2018	% elanikkonnast
Eestlased	29 056	95
Venelased	757	2,4
Muud rahvused	765	2,5
..ukrainlased	305	
..soomlased	195	

1.8. Rändesaldo kordaja

Sisseränne on olnud kümmekond aastat negatiivne. Peale majandussurutist on Eesti-sisene ränne toimunud eelkõige maakonnast välja. Rändesaldo on muutumas maakonna suhtes positiivsemaks.

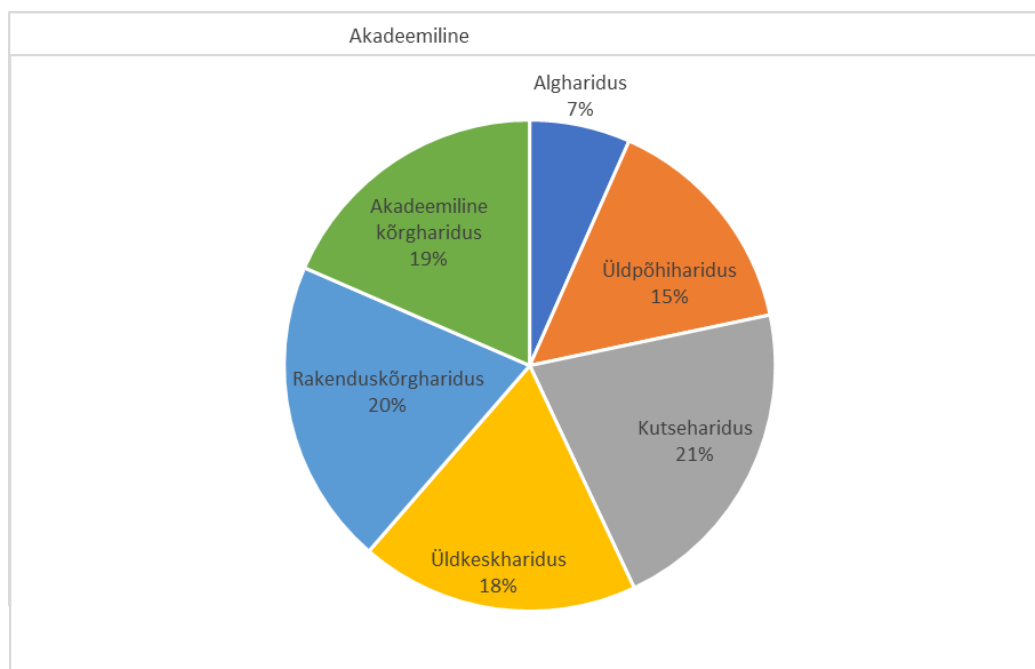
Tabel 2. Ränne maakonnas 2007–2016. Allikas: Statistikaamet (RVR01)

		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Siseränne	Sisseränne	1056	926	964	827	853	819	706	914	873	1104

	Väljaränn e	135 9	119 9	129 2	119 9	120 9	107 9	888	105 4	118 2	131 0
	Rändesald o	-303	-273	-328	-372	-356	-260	-182	-140	-309	-206
Välisränn e	Sisseränne	58	45	40	45	66	35	50	63	252	198
	Väljaränn e	140	122	136	171	150	181	159	121	244	221
	Rändesald o	-82	-77	-96	-126	-84	-146	-109	-58	8	-23

1.9. Elanikkonna haridustase

Haridustaseme näitajad pärinevad 2011. aasta rahvaloendusest. Võrreldes Eesti näitajatega, on Järvamaal kõrgharidusega (rakenduslik + akadeemiline kõrgharidus) inimesi vähem (Järvamaal 25%, Eestis 39%), põhi- ja kutseharidusega inimesi rohkem (Järvamaal 52%, Eestis 36%).

Joonis 10. Eesti elanikkonna haridustase 2011. Allikas: Statistikaamet (RL0301)

II SOTSIAALNE SIDUSUS JA VÕRDESED VÕIMALUSED

2.1. Majanduslikult aktiivsed üksused/ettevõtted

Majanduslikult aktiivsete üksuste/ettevõtete all peetakse silmas äriühinguid, füüsilisest isikust ettevõtjaid, asutusi ja mittetulundusühinguid.

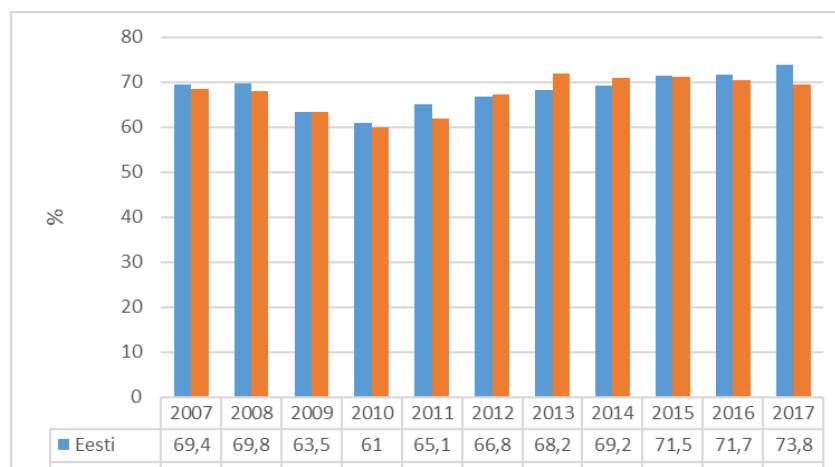
2017. aastal oli Järvamaal 2158 ettevõtet, neist kaks suuret ettevõtet (üle 250 töötajaga) – Järva Tarbijate Ühistu ja AS Eesti Pagar –, 19 ettevõtet 50 ja rohkema töötajaga, 110 ettevõtet 10–49 töötajaga. Kõige rohkem oli väikeettevõtteid – 2027. 1000 elaniku kohta oli Järvamaal 2017. aasta seisuga 110 ettevõtet, sellega olime Eestis 13. kohal ehk tagantpoolt kolmandad.

Järvamaal tegutseb 1,7% kogu Eesti ettevõtetest. Maakonna panus Eesti majanduskasvu on üsna tagasihoidlik: Järvamaa sisemajandus moodustab kogu Eesti SKP-st vaid 1,63%. Statistikaameti andmetel on Järvamaa maakondade võrdluses sisemajanduse kogutoodangult elaniku kohta keskmiste seas (62,3% riigi keskmisest 2015. a). Ettevõtlusaktiivsus on Järvamaal maakondade võrdluses samuti üks madalamaid ja selle kasv üks aeglasemaid.

Järva maakonnas paiknevad Eesti ühed viljakamad põllumaad, seetõttu on siin palju põllumajandus-, metsandus- ja toiduainetööstuse ettevõtteid. Tegevusalade lõikes on Järvamaal kõige rohkem põllumajanduses ja metsanduses tegutsevaid firmasid (241). Järgnevad hulgi- ja jaekaubandus (231) ning ehitus (230). Rohkem on ka töötleva tööstuse ning veonduse ja laonduse alal tegutsevaid ettevõtteid (153 ja 102).

2.2. Tööhõive määr

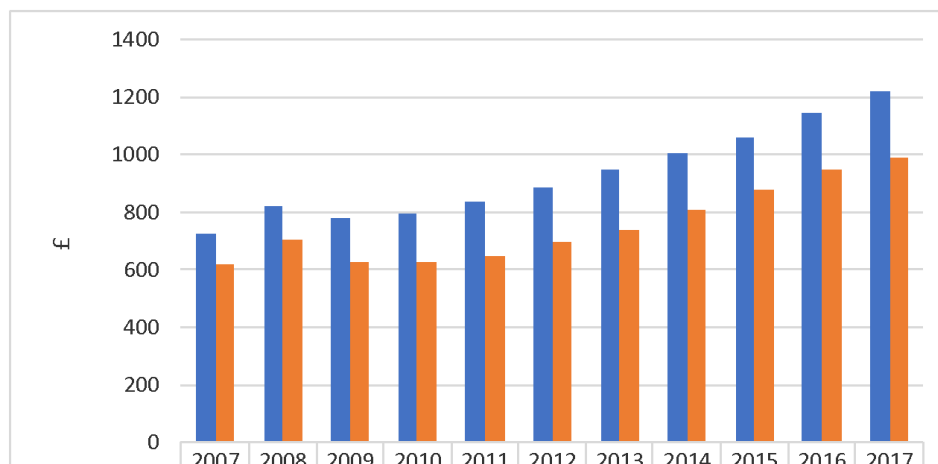
Tööhõive määr on hõivatute osatähtsus tööealises rahvastikus (15–65). Järvamaal on Eesti keskmisega lähedane trend. Alates 2011. aastast hõivatuse määr tõusis jõudsalt. Tööga hõivatus on elanikkonnale esmaselt vajalik sissetuleku tagamiseks, millega katta kulutused normaalseks eluks. Kindlasti on hõivatusel ka mõju ühiskonna sidususele. Tööl käiv inimene tunneb enda vajalikkust ja töösuhete kaudu luuakse küllaltki suur osa tänapäevastest suhtlusvõrgustikest. Viimastel aastatel on tööhõivemäär jäänud väiksemaks kui Eesti keskmine näitaja.

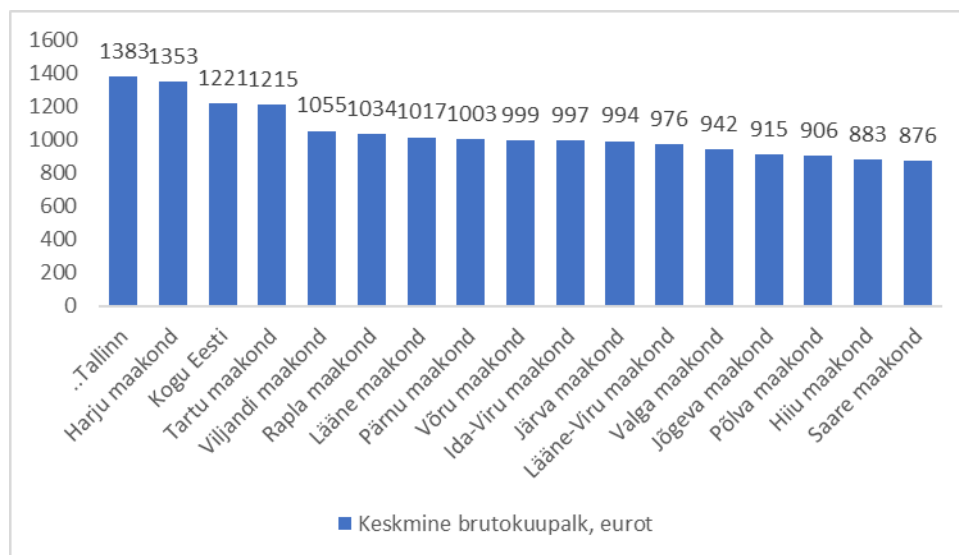
Joonis 11. Tööhõive määr 2007–2017 (%). Allikas: Statistikaamet (TT4647)

2.3. Keskmine brutopalk

Järva maakonna inimeste sissetulek on läbi aegade olnud Eesti keskmisest väiksem, viimased 5–6 aastat on vahe olnud ligi 200 eurot kuus. 2017. aastal oli Järvamaa keskmine brutokuupalk ca 1000 eurot ning sellega ei eristu Järvamaa teistest väikestest maakondadest.

Joonis 12. Inimeste keskmine brutotulu kuus Eestis ja Järvamaal 2007–2017. Allikas: Statistikaamet (TT442)

Joonis 13. Keskmine brutopalk eurodes Eestis 2017.a. Allikas: Statistikaamet (TT442)